

УДК 339:338.43
JEL Classification Q17

Лещук Ю.А.,
аспірант*,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

ЗЕРНОВА БІРЖА ЯК САМОРЕГУЛІВНА ОРГАНІЗАЦІЯ НА РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Leschuk Yu.A.,
postgraduate student,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

GRAIN EXCHANGE AS A SELF-REGULATING ORGANIZATION IN THE MARKET OF AGRICULTURAL PRODUCTS

Постановка проблеми. Розвиток агропромислового комплексу України в сучасних умовах глобалізації доводить необхідність докорінної перебудови всієї системи економічних відносин, що охоплює виробництво, розподіл, обіг і споживання аграрної продукції. Виробники аграрної продукції намагаються стати повноправними учасниками аграрного ринку, однак його функціонування неможливе без створення відповідної інфраструктури, яка забезпечить вільний рух агропромислової продукції, сільськогосподарської сировини, продовольства та засобів виробництва від виробника до споживача. Національні біржові індикатори мають величезне значення для планування і прогнозування економіки країни, особливо для країн з сировинною спрямованістю економіки.

Необхідність формування прозорого ліквідного організованого аграрного товарного ринку країни, забезпечення цінової стабільності на продукцію сільського господарства та прогнозування ситуацій різкого коливання ціни для своєчасного здійснення державних інтервенцій, запровадження правил визначення цін для цілей оподаткування зовнішньоекономічних операцій та операцій на внутрішньому ринку щодо поставки сільськогосподарської продукції між пов'язаними особами потребує подальшого поглибленого вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні основи організаційно-економічного механізму державного регулювання зернового ринку України знайшли своє відображення у працях відомих вітчизняних науковців: Р.П. Дудяка [1], Н.П. Резнік [2], П.Т. Саблука [3], А.М. Слободяник [4], О.М. Сохацької [5], М.О. Солодкого [6], В.О. Яворської [7]. Дослідження організаційно-економічних основ функціонування біржового ринку зерна не знайшли широкого висвітлення у вітчизняній економічній літературі, а зарубіжний досвід у біржовій діяльності потребує ґрунтовної адаптації до умов України. Тому розгляд особливостей функціонування біржового ринку зерна в Україні набуває актуальності як для економічної науки, так і для практичної діяльності.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування науково-методичних підходів до програми розвитку зернової біржі, як саморегулівної організації на біржовому ринку сільськогосподарської продукції. Для досягнення мети було поставлено наступні завдання: узагальнення та систематизація пропозицій щодо необхідності використання товарної біржі, що працюватиме у широкому колі власників, економічних та політичних умов і системи сільського господарства як суб'єкта системи товарно-грошових відносин, що виникають у процесі виробництва, зберігання, торгівлі та використання сільськогосподарської продукції на засадах вільної конкуренції, вільного вибору напрямів реалізації та визначення ціни, що забезпечить гласність і прозорість ринку сільськогосподарської продукції, сформує єдиний інформаційний простір та створить ефективний ринковий механізм для проведення державної цінової політики на сільськогосподарському ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Світова практика показує, що в розвинутих країнах товарний ринок пройшов значний еволюційний шлях – від хаотичності й роздробленості до цілісності, централізації та досить жорсткого державного регулювання. Ринок здатний здійснювати автоматичне регулювання, поєднуючи різні економічні інтереси. Виробники і продавці, бажаючи мати власну вигоду, одночасно забезпечують інтереси споживачів в особі покупців товарів. Дані процеси регулюються державою, але в деяких випадках можна спостерігати дію механізму саморегулювання.

Саморегулювання забезпечує високі стандарти функціонування бізнесу, що має на увазі

* Науковий керівник: Резнік Н.П. – д.е.н., професор

наявність кодексу правил, систему контролю за їх дотриманням та систему адекватних санкцій за порушення правил. Саме через систему контролю бізнес і обслуговуючі його інститути можуть самостійно підтримувати механізми позасудового вирішення спорів між своїми членами, споживачами і відшкодування шкоди, заподіяної клієнтам.

Термін «саморегульована організація» (self-regulatory organization) введено в законодавство США Законом про фондових біржі 1934 року і в англійській мові застосовується щодо системи або організації, які контролюють самі себе і створюють свої власні правила [8, с. 10]. Як показує зарубіжний досвід, функціонування саморегульованих організацій регулюється галузевими законами, оскільки загального закону, що обґрунтовує їх діяльність не існує і формуються вони як реакція на поведінку урядових регуляторів в областях, визначених державними пріоритетами [9].

Біржа – це перш за все правила, вироблені учасниками ринку з метою його організації, з метою забезпечення справедливості для всіх, керованості ринку в цілому, залучення інвесторів та емітентів, розвитку фінансових інструментів і самих торгових технологій. Біржа – це одна з перших саморегульованих організацій в історії підприємництва. Ось чому бірж в такому розумінні не може бути багато, на відміну від торгових майданчиків, залів і терміналів [10, с. 7].

Відповідно до закону України «Про товарну біржу», товарна біржа є ринковим механізмом, який виконує низку стабілізуючих функцій в економіці: забезпечення ліквідності та оптимального розподілу найважливіших видів сировинних товарів, стабілізацію цін і витрат, валютних курсів, грошового обігу і кредиту [11].

Біржова торгівля в ЄС охоплює більшість основних видів продукції рослинництва. При цьому на кожній окремій біржі набір сільськогосподарських товарів обмежений. Товарна біржа є комерційним підприємством, регулярно функціонуючим ринком однорідних товарів.

На біржах в ЄС відбувається до 10% угод з реальним товаром і до 95% ф'ючерсних угод.

Складаються на товарних біржах ціни, що називаються біржовими котируваннями. Біржі здійснюють публікацію котирувань на початок і на кінець ранкового і вечірнього біржового торгу, публікуються середні котирування на кожен день роботи біржі. До теперішнього часу в ЄС склалася товарна спеціалізація бірж, згідно з якою по зерну працюють Лондонська, Ліверпульська, Роттердамська, Антверпенська і Міланська біржі. Поряд з процесом спеціалізації спостерігається тенденція до утворення універсальних бірж. Відповідно, зернова біржа є саморегульованою інфраструктурною організацією і виникає на підставі договору між учасниками ринку.

Зернові біржі являють собою специфічну форму оптових ринків і аукціонів. Особливо розвинені зернові біржі в країнах, де на зерновому ринку домінують приватні комерційні та промислові ринки. Головна мета діяльності зернових бірж полягає у формуванні цін. В економічно розвинених країнах на біржах формуються індикативні ціни (засновані на балансі попиту і пропозиції), на які орієнтуються сільськогосподарські товаровиробники, і на підставі яких вони коригують свої ціни пропозиції.

Одним із основних ринкових інструментів, який впливає на процеси виробництва, обміну та споживання продовольчої продукції є ціна. Ціноутворення на ринку продовольчої продукції характеризується низкою особливостей та потребує державного регулювання.

Аграрний фонд на ринку продовольчої продукції є суб'єктом державного цінового регулювання. Згідно Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України», зміст державного цінового регулювання полягає у здійсненні Аграрним фондом державних інтервенцій в обсягах, що дозволяють встановити ціну рівноваги (фіксінг) на рівні, не нижчому за мінімальну інтервенційну ціну та не вищому за максимальну інтервенційну ціну [11].

Операції, пов'язані з фінансовими інтервенціями, форвардними та ф'ючерсними закупівлями об'єктів державного цінового регулювання, а також матеріально-технічних ресурсів для потреб сільськогосподарських товаровиробників проводяться Аграрним фондом на Аграрній біржі.

В Україні мінімальні ціни фінансових інтервенцій у поєднанні з низькою платіжною дисципліною Аграрного фонду, яка проявляється в системних затримках та часткових розрахунках з виробниками, а також відсутності біржових зернових аукціонів – місць реалізації державою фінансових інтервенцій є головними причинами того, що державні фінансові інтервенції не стали інструментом впливу на формування цін у періоди їх зниження.

Державний ціновий вплив на вітчизняному ринку зерна практично не відчувається. Інші країни, скорочуючи інтервенційну діяльність, запроваджують антициклічні (компенсаційні) виплати, які являють собою різницю між реальними ринковими цінами і базовою (гарантованою) ціною. З метою збалансування попиту і пропозиції зерна на ринку у світовій практиці крім інтервенцій застосовують регулювання розміру посівних площ, квотування виробництва тощо.

Поширеною також є практика державної підтримки доходів виробників зерна не стільки завдяки встановленню цін на зерно, скільки шляхом здешевлення його виробництва (компенсації частки вартості техніки, добрив, пального, які імпортуються).

Вітчизняні заставні операції не відповідають світовій формі пільгового кредитування. По-перше, вони не відносяться до інтервенційної діяльності і є під товарним кредитом, який не пов'язаний з ціновим регулюванням. По-друге, проблема обмеженого доступу безпосередніх зерновиробників до

участі в заставних операціях зумовлена досить жорсткими адміністративними бар'єрами і критеріями доступу для первинних виробників. Так, для участі в заставних операціях зерновиробники повинні надати Аграрному фонду довідки про відсутність заборгованості зі сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), простроченої заборгованості за будь-якими видами бюджетної позики та іншими кредитами, а також низку інших документів, включаючи договір страхування [11].

Крім того, програма орієнтується виключно на юридичних осіб, спроможних сформувати мінімальну зернову партію. Так, у 2017 р. мінімальна пропонувана партія для пшениці становила не менш як 100 т, жита – не менш як 50 т, ячменю – не менш як 100 т. Водночас приватні господарства, що займають значну частину ринку (25%), залишаються поза межами цієї форми державної підтримки. По суті, доступ до державних заставних операцій мають лише великі агропромислові формування [11].

Крім зазначених вище напрямів, держава приділяє увагу співпраці з саморегульовані організації, особливо в сфері цінової і тарифної політики.

Необхідно відзначити, що збут зерна за участю біржі є, безумовно, перспективним напрямком, але впровадження біржі в широку практику заважає не тільки факт нерозуміння сільськогосподарськими товаровиробниками суті біржових торгів зерном (хеджування і гарантії при збуті), але і небажання зернотрейдерів поступатися своїми позиціями. Трейдери, акумулюючи значні запаси зерна, відправляють їх на експорт і мають можливість впливати на рівень цін усередині країни. У низці країн ЄС експорт зосереджений в руках державних монополій, і дохід від експортних операцій йде в казну держави.

Основні проблеми біржової торгівлі:

1. Невірно і несвоєчасно визначено діапазон цін для проведення закупівельних інтервенцій. В результаті закупівельні ціни вище інтервенційних. Але, якщо брати до уваги цей фактор, ціна буде набагато вища за діючу ціну. Це, з одного боку, в короткостроковій перспективі спричинить підвищення рентабельності виробництва зерна, а з іншого – викличе потрясіння на споживчому ринку.

2. Недосконалість критеріїв відбору учасників у біржових торгах: не маючи зерна, учасник виходить переможцем і не здійснює постачання в інтервенційний фонд.

3. Недостатньо визначена фінансова відповідальність учасників за невиконання зобов'язань.

4. В результаті закупівель зерна через посередників, які придбали його у виробників за низькими цінами, має місце ціновий демпінг на торгах, і кошти, виділені на інтервенційні закупівлі, отримують посередники, а виробники в даному випадку недоотримують дохід, і підтримка виробників стає неефективною.

5. Труднощі залучення кредитних ресурсів, оскільки не вирішено питання заставного забезпечення позики.

6. Неналежне зберігання зернових запасів інтервенційного фонду [5].

Шляхами подолання даних проблем є:

1. введення механізму складських свідоцтв, що сприятиме забезпеченню застави по кредитах для посівних і збиральних кампаній, подоланню монополізму великих підприємств зі зберігання сільськогосподарської продукції, зменшення втрат, пов'язаних з неправильним зберіганням, дозволить зробити торги більш прозорими, а також підвищить дисципліну у виконанні своїх зобов'язань сторонами угоди;

2. розширення доступу до торгів, боротьба з монополізацією торгів великими трейдерами, які діють скоординовано і намагаються знизити ціни на зерно;

3. закупівлі зерна у безпосередніх виробників, які ще не присутні на ринку продовольства в Україні як організована одиниця, адже головною метою інтервенцій повинна бути підтримка сільськогосподарського виробника, а не посередника;

4. подальший розвиток системи електронних торгів та регіональних бірж, що дозволить зменшити транзакційні витрати для всіх учасників ринку і знизить ціну за купуваного зерна для переробних підприємств;

5. створення адекватної економіко-математичної нормативної моделі ціноутворення на зерно [5].

Біржові торги є найбільш об'єктивним механізмом визначення ринкової ціни. Механізм біржової торгівлі дозволить українським сільськогосподарським товаровиробникам зерна застрахувати ціну на майбутній урожай і дасть можливість спланувати господарську діяльність.

Головним інструментом страхування цінових ризиків виступають ф'ючерсні контракти. Для розвитку ф'ючерсного ринку необхідно створити сучасну біржову кон'юнктуру, частиною якої є ринок подвійних складських свідоцтв. Тобто, необхідна інтеграція заставного забезпечення як методу кредитного регулювання і стимулюючого цінового регулювання зернового ринку України.

Відображаючи співвідношення попиту і пропозиції, формується форвардна ціна, намічається ф'ючерс на майбутні торги. Величезне значення набуває відкритість бірж для сільських товаровиробників, легалізація обороту зерна, вирівнювання сезонної і територіальної диференціації цін.

Державне регулювання зернового ринку необхідне і пов'язане з необхідністю застосування низки методів економічного і адміністративного характеру. До адміністративних методів відносяться контроль, сертифікація і стандартизація, ліцензування, квотування; до економічних автором віднесені

методи цінового, кредитного та митно-тарифного регулювання, що виражаються у встановленні цін і тарифів, виділення дотацій і компенсацій, регулювання відсоткових ставок по кредитах, введення штрафів [7].

Подальший розвиток зернового ринку вимагає не тільки інтенсифікації та модернізації виробництва, а й упорядкування реалізації зерна. Субсидування сприяє зниженню витрат у виробництві та переробці зерна, збереженню необхідного рівня рентабельності виробників і насичення ринку.

Державним регулюванням ринку зерна визнається економічний вплив держави на виробництво, переробку та реалізацію сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства, а також на виробничо-технічне обслуговування і матеріально-технічне забезпечення зернової галузі.

Завданнями державного регулювання зернового ринку, як і всього агропромислового комплексу в цілому, є стабілізація і розвиток виробництва, забезпечення продовольчої безпеки України, поліпшення продовольчого забезпечення населення, підтримку економічного паритету між сільським господарством та іншими галузями економіки, зближення рівнів доходу працівників сільського господарства і промисловості, захист вітчизняних товаровиробників у сфері агропромислового виробництва [12].

З урахуванням змін, що відбуваються в світі (розвиток інформаційних технологій, глобалізація) все більшої актуальності набуває віртуальна торгівля і втрачає свої позиції торгівля реальним товаром.

Світова економіка будується в сучасному світі на біржових торгах, в Україні ж біржовий механізм сприймається більшістю виробників зерна лише як інструмент при проведенні державних закупівельних і товарних інтервенцій. Реалізація зерна за участю біржі не розвинена: виставляється мало лотів, що пов'язано з неорганізованістю і непоінформованістю сільськогосподарських товаровиробників.

Розширення сфери біржових послуг для аграріїв необхідно, так як склалася ситуація, коли виробнику простіше віддати вирощений урожай перекупникам зерна, а не вийти з ним на біржу самостійно, попередньо помістивши зерно на відповідальне зберігання на елеватор. Даний процес проілюстрований на рис. 1.

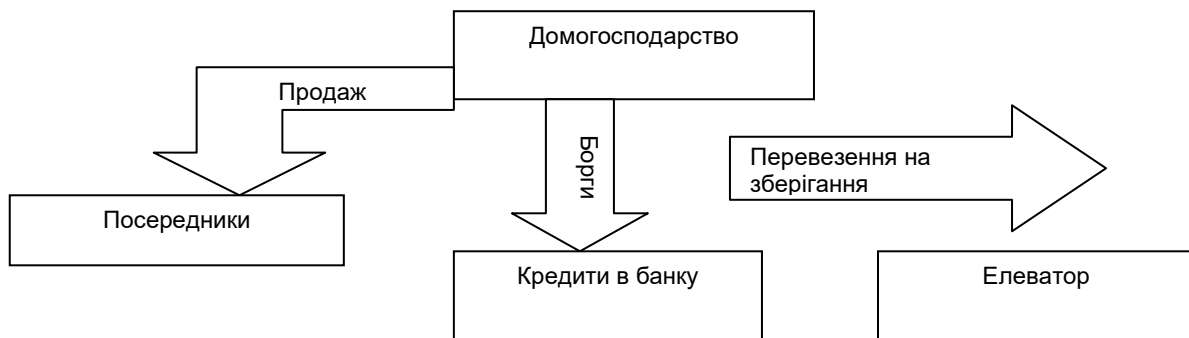

Рис. 1. Діюча схема збуту зерна товаровиробниками

Джерело: складено автором за [7]

На рис. 1 наочно показана необхідність зміщення вектора в праву сторону, тобто перехід до цивілізованих методів реалізації зерна. Це вигідно для виробників, оскільки вони перестануть втрачати свою вигоду, отримають додаткові фінансові ресурси, які зможуть направити на розвиток свого господарства.

Жодне господарство не готове гарантувати поставки зерна за ф'ючерсними контрактами (про продаж зерна в обумовлений термін за ціною, встановленою на момент укладання угоди). Але введення інструментів, які страхують ризики (ф'ючерси, форварди, опціони) необхідно, оскільки без них створення та функціонування зернової біржі неможливо. До того ж, не можна забувати, що вплив цінового ризику перевершує вплив всіх інших ризиків і впливає на рентабельність.

Ф'ючерс – це інструмент хеджування цінових ризиків, метою якого є забезпечити учасників ринку сільськогосподарської продукції від цінових коливань. Відмінною особливістю ф'ючерсів є наявність депозитної маржі, постачальницької маржі і варіаційної маржі [10].

Депозитна та постачальницька маржа покликані забезпечити гарантії поставки обома сторонами угоди, а для забезпечення поставки за ціною, обумовленою при укладанні угоди, використовується варіаційна маржа.

Варіаційна маржа слугує для згладжування цінових стрибків на біржі: в разі збільшення ціни на товар до моменту поставки з рахунку продавця кошти списуються на рахунок покупця. У разі падіння ціни на товар кошти аналогічним способом списуються з рахунку покупця на рахунок продавця.

Форвардний контракт – контракт, який зобов'язує продавця поставити (продати), а покупця

отримати (купити) певний товар в обумовлений термін в майбутньому за узгодженою ціною. Укладається на строк не більше пів року [10].

Найбільш вигідний спосіб укладання угод – форвардний контракт, так як він є біржовим, а значить, має систему гарантій. Впровадження в обіг складських свідоцтв на даний момент пов'язано з низкою умов і проблем. Просте складське свідоцтво (ПСС) має низку відмінностей від складського свідоцтва як частини подвійного, але головне з них полягає в тому, що ПСС є представницьким цінним папером і засвідчує право власності на товар, тобто права володіння, користування і розпорядження. В практику пропонується введення кількох ПСС на загальну кількість, що закладатимуться за договорами застави товарної продукції.

У міру зменшення суми основного боргу така процедура дозволяє передавати заставодавцю або позичальникові ПСС на конкретну кількість вивільненого з-під застави товару для його подальшої реалізації. Форвардна угода передбачає, що поставка зерна здійснюється покупцеві через певний термін, який зазвичай становить 1-3 місяці (менше 6 місяців). Для виробників зерна ці угоди досить вигідні, так як дозволяють отримати: аванс за майбутню поставку зерна; гарантований канал збуту виробленого зерна.

Уклавши форвардну угоду, товаровиробники забезпечують себе фінансовими ресурсами, необхідними для вирощування зернових культур і їх реалізації. Форвард є біржовим контрактом, він ліквідний і забезпечує систему гарантій виконання зобов'язань учасниками. Фермер може не тільки надійно зберігати зерно на елеваторі, але має також право отримати фінансовий документ на вартість зерна, ціна якого визначається на біржових торгах. Цей документ служить засобом застави для отримання кредиту, а також може бути проданий або подарований.

Товарним наповненням ПСС можуть виступати різні товари, які протягом певного часу зберігаються без втрати якісних і кількісних показників: зерно, цукор, заморожена продукція (риба, м'ясо, овочі) й інша сільгосппродукція. Явні переваги застосування складських свідоцтв демонструють в галузях, що мають виражене сезонне коливання цін (низькі ціни на зерно восени і високі взимку і у весняний період), тобто в разі наявності товарних запасів, які можуть бути використані в якості забезпечення зобов'язань позичальника, який залучає фінансові та товарні кредитні ресурси. Кожна з частин ПСС, що є цінним папером, може звертатися окремо від іншої. І складське свідоцтво, і варант з'являються при передачі товару на зберігання спеціальної комерційної організації - товарного складу.

Використання ПСС в господарській діяльності дозволяє вирішити такі завдання:

– купівля / продаж зерна без вилучення з елеватора. Такий захід веде до зниження транспортних витрат, а також відпадає необхідність щоразу переоформляти товар з продавця на покупця – досить передати ПСС;

– ПСС можуть використовуватися для отримання фінансових і товарних кредитів під заставу товарів за допомогою застави цих свідоцтв. При цьому ПСС за допомогою оформлення і передачі варантів кредитор-заставодержателю надає додаткові переваги в порівнянні з кредитуванням під заставу товару за допомогою застави безпосередньо ПСС;

– здійснення товарного кредитування;

– залучення кредитних ресурсів органами виконавчої влади під заставу регіональних товарних фондів;

– забезпечення участі органів регіональної влади у фінансуванні пріоритетних проектів за допомогою випуску державних боргових цінних паперів, забезпечених реальними товарними активами;

– проведення товарних і закупівельних інтервенцій сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства;

– формування ринку варантів (заставних свідоцтв) – державних і недержавних заставних цінних паперів, виконання зобов'язань за якими забезпечено реальними товарними активами [3].

В умовах ринкової економіки, як показують економічна теорія і практика, аграрний сектор виявляється найбільш схильним до негативних наслідків різного роду факторів нестабільності зовнішнього і внутрішнього середовища. Тому посилення регулюючого впливу органів влади на його функціонування і розвиток стає об'єктивною умовою сучасного ринкового господарювання.

Найважливішим елементом функціонування ринку є біржовий механізм, що сприймається більшістю сільськогосподарських виробників лише як інструмент при проведенні державних закупівельних і товарних інтервенцій. У ситуації, що склалася необхідне створення єдиної зернової біржі в Україні. Це дасть можливість сільськогосподарським товаровиробникам орієнтуватися в світову кон'юнктуру і приймати своєчасні рішення на основі прогнозованих цін для всіх учасників ринку [5].

Доведено, що на державному рівні потрібно розробити комплексну систему правових, економічних і адміністративних заходів, спрямовану на захист інтересів виробників зерна і створення розвиненої інфраструктури зернового ринку, найважливішим елементом якої є зернова біржа.

Зернова біржа є саморегульованою інфраструктурною організацією і виникає на підставі договору між учасниками ринку. Зернові біржі являють собою специфічну форму оптових ринків і аукціонів, де формуються індикативні ціни (засновані на балансі попиту і пропозиції), на які орієнтуються

сільськогосподарські товаровиробники, і на підставі яких вони коригують свої ціни пропозиції.

Об'єктами державного цінового регулювання, за чинним законодавством, є пшениця, кукурудза, ячмінь, жито озиме, горох, гречка, цукор-пісок (буряковий), борошно пшеничне та житнє, м'ясо та субпродукти забійних тварин і птиці, молоко сухе, масло вершкове, олія соняшникова та інші. Біржові торги є найбільш об'єктивним механізмом визначення ринкової ціни. Механізм біржової торгівлі дозволить українським сільськогосподарським товаровиробникам зерна застрахувати ціну на майбутній урожай і дасть можливість спланувати господарську діяльність. Головним інструментом страхування цінових ризиків виступають ф'ючерсні контракти. Для розвитку ф'ючерсного ринку необхідно створити сучасну біржову кон'юнктуру, частиною якої є ринок подвійних складських свідоцтв. Тобто, необхідна інтеграція заставного забезпечення як методу кредитного регулювання і стимулюючого цінового регулювання зернового ринку України.

Висновки з проведеного дослідження. Державне регулювання зернового ринку засвідчує необхідність застосування низки методів економічного і адміністративного характеру. Доведена необхідність створення розвиненої інфраструктури зернового ринку, найважливішим елементом якої є зернова біржа, яка є саморегулювальною інфраструктурною організацією і являє собою специфічну форму оптових ринків та аукціонів, де формуються індикативні ціни (засновані на балансі попиту і пропозиції), на які орієнтуються сільськогосподарські товаровиробники, і на підставі яких вони коригують свої ціни пропозиції.

Обґрунтована необхідність запровадження механізму біржової торгівлі, що дозволить українським сільськогосподарським товаровиробникам зерна застрахувати ціну на майбутній урожай за допомогою ф'ючерсних контрактів, що спонукає до удосконалення сучасної біржової кон'юнктури в Україні, частиною якої є ринок подвійних складських свідоцтв. Приведена необхідність інтеграції заставного забезпечення як методу кредитного регулювання і стимулюючого цінового регулювання вітчизняного зернового ринку.

Доведено, що використання простих складських свідоцтв в господарській діяльності дозволяє вирішити низку завдань, зокрема: можливість отримання фінансових і товарних кредитів під заставу товарів за допомогою застави свідоцтв; забезпечення участі органів регіональної влади у фінансуванні пріоритетних проектів за допомогою випуску державних боргових цінних паперів, забезпечених реальними товарними активами; проведення товарних і закупівельних інтервенцій сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства; формування ринку варантів (заставних свідоцтв) – державних і недержавних заставних цінних паперів, виконання зобов'язань за якими є забезпечення реальними товарними активами.

Література

1. Дудяк Р., Більський І., Квас В., Бугіль С. Розвиток товарних бірж та їх цінова політика в Україні. *Вісник Львівського національного аграрного університету*. Серія: Економіка АПК. 2014. № 21(1). С. 300-308.
2. Резнік Н. П. Ефективність деривативів на світових біржових ринках. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2016. № 2. С. 147-151
3. Саблук П. Т. Засади трансформаційних процесів в аграрній сфері. *Інтелект XXI*. 2014. № 4. С. 25-36.
4. Слободяник А. М., Тарасович Л. В. Ризики на біржовому аграрному ринку: сутність та класифікація. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Економіка і менеджмент. 2017. Вип. 25(2). С. 16-19.
5. Сохачька О. М. Біржова справа: підручник. Тернопіль: Карт-Бланш, 2008. 632 с.
6. Солодкий М. О. Шляхи подолання кризового стану біржового аграрного ринку країни. *Агросвіт*. 2011. № 1. С. 7-9.
7. Яворська В. О. Тенденція розвитку вітчизняної біржової торгівлі товарними деривативами на сільськогосподарську продукцію. *Моніторинг біржового ринку*. 2014. № 1. С. 16-17.
8. Береславська О. Перспективи розвитку ринку ф'ючерсних контрактів в Україні. *Вісник НБУ*. 1998. № 5. С. 47-49.
9. Батигіна О. М. Правове регулювання системи інформаційного забезпечення діяльності оптових ринків сільськогосподарської продукції. *Форум права*. 2013. № 2. С. 30-33.
10. Берлач А. І. Біржове право України: навчальний посібник. Київ: Університет «Україна», 2012. 316 с.
11. Аграрний фонд – продовольча безпека держави чи джерело збагачення. URL: <http://publicaudit.com.ua> (дата звернення: 15.01.2019).
12. Корпоративний сайт Аграрної біржі. URL: <http://agrex.gov.ua> (дата звернення: 15.01.2019).

References

1. Dudiak, R., Bilskyi, I., Kvas, V. and Buhil, S. (2014), "Development of Commodity Exchanges and Their Price Policy in Ukraine", *Visnyk of Lviv National Agrarian University*. Series: Economy of agroindustrial complex, no. 21 (1), pp. 300-308.
2. Reznik, N.P. (2016), "Efficiency of Derivatives in the World Stock Markets", *Collection of scientific works of the Taurian state-owned agrotechnological university (economic sciences)*, no. 2, pp. 147-151
3. Sabluk, P.T. (2014), "Fundamentals of Transformation Processes in the Agrarian Area", *Intellect XXI*, no. 4, pp. 25-36.
4. Slobodianyuk A.M. and Tarasovych, L.V. (2017), "Risks in the Stock Exchange Market: Essence and Classification", *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*. Series: Economics and Management, no. 25 (2), pp. 16-19.
5. Sokhatska, O.M. (2008), *Birzhova sprava* [Exchange case], textbook, Card-Blanche, Ternopil, Ukraine.
6. Soldkyi, M.O. (2011), "Ways to Overcome the Crisis State of the Stock Agricultural Market of the Country", *Agrosvit*, no. 1, pp. 7-9.
7. Yavorska, V.A. (2014), "Trend of the development of the home-grown trade in commodity derivatives on agricultural products", *Monitoring of stock market*, no. 1, pp. 16-17.
8. Bereslavska, O. (1998), "Prospects for the development of the market for futures contracts in Ukraine", *Visnyk NBU*, no. 5, pp. 47–49.
9. Batyhina, O.M. (2013), "Legal regulation of the information support system of the wholesale markets for agricultural products", *Forum prava*, no. 2, pp. 30–33.
10. Beplach, A.I. (2012), *Birzhove pravo Ukrainy* [Stock exchange law of Ukraine], tutorial, University "Ukraine", Kyiv, Ukraine.
11. "Agrarian Fund – food security of the state or a source of enrichment", available at: <http://publicaudit.com.ua>. (access date: January 15, 2019).
12. "Corporate site of Agrarian Exchange", available at: <http://agrex.gov.ua>. (access date: January 15, 2019).

Стаття надійшла до редакції 30.01.2019 р.

Рецензент: д.е.н., професор Національного університету біоресурсів і природокористування України Н.П. Резнік